

Flera nyheter i den nya konsumentkreditlagen

Konsumentkreditdirektivet implementeras till årsskiftet genom en ny konsumentkreditlag. Marie-Louise Ulfward, bankjurist på Svenska Bankföreningen, har sammanfattat de viktigaste nyheterna i den nya konsumentkreditlagen. Hon har under flera års tid följt arbetet med konsumentkreditdirektivet genom European Banking Federation och European Banking Industry Committee i Bryssel där hon deltagit som svensk representant.

Den 1 januari 2011 väntas en ny konsumentkreditlag träda i kraft i Sverige. Den nya lagen kommer att innebära en hel del nyheter på krediträttens område. Till nyheterna hör bland annat att det introduceras en särskild blankett för förhandsinformation som ska lämnas till konsumenten innan kreditavtalet ingås. Informationskraven blir även betydligt mer detaljerade i den nya konsumentkreditlagen än i nuvarande lag. Det införs också en ångerrätt på fjorton dagar för flertalet krediter. Vidare introduceras en ny schablonberäkningsmetod för ränteskillnadsersättning som gäller för alla krediter som löper med bunden ränta, med undantag för bolån där nuvarande beräkningsmetod för ränteskillnadsersättning alltså kommer att gälla. Utöver detta tillkommer fler definitioner i lagen. Den svenska lagstiftaren har också valt att reglera s.k. snabblånen, vilka egentligen inte regleras särskilt av konsumentkreditdirektivet. Regeringen har också tagit bort kravet på att skriftligen underteckna konsumentkrediter eller signera dessa med avancerad elektronisk signatur och det räcker i stället med att avtalet dokumenteras i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form.

Med den nya konsumentkreditlagen kommer det så kallade konsumentkreditdirektivet¹ att genomföras i svensk rätt. Konsumentkreditdirektivet föregicks av mer än sex års förhandlingar i Bryssel innan ett slutgiltigt direktiv kunde antas den 23 april 2008. Direktivet skulle egentligen ha varit genomfört senast den 11 juni 2010, men Sverige har blivit drygt ett halvår försenat med implementeringsarbetet. Den 23 juni 2010 överlämnade regeringen propositionen ”Ny konsumentkreditlag” (prop. 2009/10:242) till riksdagen, och under hösten 2010 sker den svenska riksdagsbehandlingen av lagförslaget. Den nya konsumentkreditlagen ersätter den tidigare konsumentkreditlagen från 1992 eftersom direktivet medför ett stort antal ändringar. De bestämmelser i den gamla lagen som inte berörs i direktivet överförs dock i sak oförändrade till den nya lagen.

Ett fullharmoniseringsdirektiv

Syftet med direktivet är att underlätta framväxten av en väl fungerande inre marknad för konsumentkrediter genom att skapa likartade regler inom EU. En bakomliggande tanke är att konsumenter ska få tillgång till enhetlig information och därmed lättare kunna jämföra krediter. Likartade regler förväntas också underlätta för kreditgivare att tillhandahålla konsumentkrediter över landsgränserna.

Konsumentkreditdirektivet är ett fullharmoniseringsdirektiv vilket innebär att lagstiftningen i princip ska se likadan ut i alla EU-länder. Medlemsstaterna får inte behålla eller införa andra bestämmelser i sin nationella lagstiftning som skiljer sig från direktivet. Direktivet är dock bara fullharmoniserat i den mån det finns särskilda bestämmelser i direktivet. Det som faller utanför direktivet står det följaktligen medlemsländerna fritt att reglera. Det finns flera undantag från direktivets tillämpningsområde. Därtill finns det flera artiklar i direktivet som uttryckligen medger viss valfrihet vid implementeringen t.ex. vid förtidslösen av lån.

I direktivet undantas till att börja med krediter under 200 euro och över 75 000 euro. Vidare undantas uttryckligen lån där det finns en säkerhet i fast egendom eller liknande (bostadskrediter) från till-

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG.

lämpningsområdet samt ytterligare ett tiotal speciella slag av kreditavtal, bl.a. kontokrediter som ska betalas tillbaka inom en månad, vissa ränte- och avgiftsfria krediter, krediter som ska betalas tillbaka inom tre månader där endast en obetydlig avgift ska betalas, personallån och s.k. värdepapperskrediter. Kontokrediter som ska betalas tillbaka på uppmaning eller inom tre månader, omfattas endast delvis av direktivet. För dessa gäller vissa särregler kring marknadsföring och förhandsinformation där informationsmängden är mer begränsad.

Nuvarande konsumentkreditlag från 1992 har ett betydligt vidare tillämpningsområde än vad konsumentkreditdirektivet har. Eftersom medlemsländerna på egen hand får välja hur de vill reglera sådant som faller utanför direktivet, har en viktig fråga i samband med implementeringen varit hur det som egentligen faller utanför direktivet kommer att regleras i Sverige.

Regeringen har i propositionen föreslagit att den nya lagen ska ha i huvudsak samma tillämpningsområde som 1992 års lag, dvs. omfatta i princip alla slag av krediter till konsumenter. Liksom i tidigare lag görs undantag för författningsreglerade lån som lämnas av statsmedel (t.ex. studielån) och lån som lämnas i pantbanksverksamhet. För fakturakrediter, vissa räntefria kontokrediter, bostadskrediter och s.k. värdepapperskrediter kommer delar av regleringen inte att gälla (4 §). En lång rad bestämmelser har också behållits från gamla konsumentkreditlagen, t.ex. bestämmelserna om kontantinsats vid kreditköp (26 och 27 §§), förbud mot viss avräkning (31 §) och tillsyn (49–52 §§). En nyhet i förhållande till 1992 års lag är att lagen numera också blir tillämplig när krediten lämnas eller erbjuds av en privatperson, dock under förutsättning att krediten förmedlas av en näringsidkare.

Hur har då fullharmoniseringsprincipen fungerat i praktiken? Även om alla medlemsländer ännu inte genomfört direktivet kan det redan nu konstateras att länderna har valt att implementera konsumentkreditdirektivet på en rad olika sätt för det som faller utanför direktivets tillämpningsområde. Det gäller både sådana kredittyper som uttryckligen undantas från direktivet och regler som tar sikte på sådant som inte har samreglerats genom direktivet men som får bäring på krediter som faller innanför direktivets tillämpningsområde. Ett exempel är bostadslån som vissa länder har valt att tillämpa konsumentkreditdirektivets regler på, och vissa länder har valt att hålla utanför. Fullharmoniseringen får förmodligen därför främst betydelse för konsumenter som vill kunna jämföra krediterbjudanden mellan

länder men för kreditgivare som vill erbjuda krediter över landsgränserna kommer det fortfarande att finnas en mängd särregler att ta hänsyn till i respektive land.

Åtgärder mot problem med snabblån

I början av 2000-talet dök snabblån (ofta även kallade sms-lån) upp på den svenska marknaden. Kronofogdemyndigheten har sedan 2006 mätt antalet inkomna ansökningar om betalningsföreläggande som rör snabblån och konstaterat att antalet ansökningar ökar konstant. Enligt nuvarande konsumentkreditlag behöver inte information om den effektiva räntan lämnas vid marknadsföring av vissa mindre krediter (under 1 500 kr eller om krediten ska betalas tillbaka inom tre månader). Snabblånen är också typiskt sett undantagna från kravet på kreditprövning i 1992 års lag, vilket föranlett kritik från konsumentföreträdare. Inför implementeringen av konsumentkreditdirektivet har därför Konsumentverket i en skrivelse till Justitiedepartementet begärt en översyn av regler som rör snabblån. Konsumentkreditdirektivet omfattar visserligen inte krediter under 200 euro, men när det gäller lån utanför tillämpningsområdet står det medlemsländerna fritt att välja reglering.

Regeringen föreslår i propositionen att samma regler som gäller för konsumentkrediter i allmänhet också ska gälla för snabblån. Detta innebär att information, bl.a. om den effektiva räntan, ska lämnas i marknadsföringen och att en kreditprövning ska göras. Fullständig information ska också lämnas innan ett kreditavtal ingås och i kreditavtalet, som ska dokumenteras i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form. Konsumenten har också rätt att ångra snabbkrediten.

I Finland, som har haft motsvarande utveckling med växande antal snabblån, har det införts förbud att betala ut krediter som ansöks och beviljas nattetid mellan kl. 23 och kl. 7. Den svenska regeringen har dock valt att inte införa några begränsningar för när under dygnet ansökningar eller utbetalningar av krediter får ske i svensk lagstiftning. Inte heller har regeringen ansett att det finns skäl att ändra i bestämmelserna om ocker.

Undantagsregler för fakturakrediter, vissa räntefria kontokrediter, bostadskrediter och värdepapperskrediter

I stället för att helt undanta vissa kredittyper som faller utanför direktivets tillämpningsområde har regeringen valt att låta dessa krediter omfattas av konsumentkreditlagen och införa undantag från bestämmelser där det ansetts motiverat. Dessa undantag framgår av 4 § i den föreslagna konsumentkreditlagen.

Till att börja med undantas i 4 § första stycket s.k. fakturakrediter från en stor del av lagens bestämmelser. Med fakturakrediter avses, enkelt uttryckt, köp av en vara eller tjänst mot faktura. En förutsättning för undantaget är att det ska vara fråga om en räntefri kredit som ska betalas tillbaka inom tre månader samt att konsumenten inte behöver betala mer än en obetydlig avgift. Även fristående krediter omfattas av undantaget, om villkoren i bestämmelsen är uppfyllda. Undantagen gäller alltså också för s.k. abonnemangsavtal, dvs. avtal som innebär att konsumenten fortlöpande tillhandahålls en vara eller en tjänst, t.ex. el eller vatten, under förutsättningen att varan eller tjänsten som levererats betalas inom tre månader. För fakturakrediterna undantas bland annat bestämmelser kring marknadsföring, förhandsinformation, avtalsinnehåll, ångerrätt, underrättelse vid överlåtelse och regler kring uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid. Dessutom behöver inte kreditprövning göras för fakturakrediter.

I 4 § andra stycket undantas räntefria kontokrediter som innebär att konsumenten ska betala tillbaka utnyttjat kreditutrymme inom tre månader och inte behöver betala mer än en obetydlig avgift. En kontokredit är ett kreditavtal som innebär en fortlöpande rätt att utnyttja ett kreditutrymme. I propositionen nämns att en årsavgift på några hundratal kronor bör kunna anses obetydlig. För dessa kontokrediter gäller inte bestämmelserna kring informationskrav i marknadsföring, förhandsinformation, krav på avtalsinnehåll, ångerrätt och regler kring uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid. Till skillnad från fakturakrediterna gäller dock bestämmelserna kring kreditprövning.

4 § tredje stycket tar sikte på kontokrediter som ska betalas tillbaka på uppmaning eller inom tre månader. Här är det alltså fråga om sådana kontokrediter som löper med ränta eller är förbundna med inte obetydliga avgifter. Denna kreditform undantas inte helt från konsumentkreditdirektivet, men för dessa krediter är endast vissa artiklar

i direktivet tillämpliga. I den svenska lagen föreslås därför undantag från regler kring ångerrätt, betalning av skulden i förtid samt uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid. Dessutom finns det begränsningar i vilken information som ska framgå i marknadsföring, förhandsinformation samt i kreditavtalet.

I 4 § fjärde stycket undantas bostadskrediter från en rad bestämmelser i nya konsumentkreditlagen, se mer om dessa undantag i avsnittet Särskilt om bostadslån nedan.

Slutligen undantas s.k. värdepapperskrediter i 4 § femte stycket. Med värdepapperskredit avses en kredit som lämnas av ett kreditinstitut eller värdepappersbolag för finansiering av ett avtal med institutet eller bolaget om köp av finansiella instrument.² För värdepapperskrediter gäller inte lagens bestämmelser om förhandsinformation, om krav på uppgifter i kreditavtalet och om uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid.

Direktivet undantar också hyres- och leasingavtal, men det behövs enligt regeringen inget uttryckligt undantag eftersom det följer redan av begreppet att det inte är fråga om krediter. Om avsikten är att konsumenten ska bli ägare efter att ha betalat hyrorna eller leasingavgiften är det dock fråga om kreditavtal oavsett hur avtalet benämns. Vidare har det inte heller ansetts nödvändigt att införa direktivets undantag för kreditavtal som är resultatet av en förlikning i domstol eller liknande, eftersom det då inte blir fråga om ett nytt kreditavtal.

Information vid marknadsföring

Näringsidkaren ska, liksom tidigare, lämna information om den effektiva räntan vid marknadsföring av krediter (7 §). Nytt är dock att detta även kommer att gälla vid marknadsföring av snabb lån.

Anges någon viss räntesats eller sifferuppgift i marknadsföringen, ska näringsidkaren lämna ytterligare information med hjälp av ett representativt exempel. Information ska lämnas om krediträntan och om den är bunden eller rörlig, avgifter och andra kostnader som utgör en del av kreditkostnaden, kreditbeloppet, avtalets löptid, det sammanlagda belopp som ska betalas av konsumenten och storleken på avbetalningar samt kontantpriset och kontantinsatsen vid kreditköp

² Begreppet finansiellt instrument har samma betydelse som i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden (se 1 kap. 4 § 1).

(7 § andra stycket). Om konsumenten är skyldig att ingå ett avtal om en kompletterande tjänst t.ex. en låneskyddsförsäkring, ska det också anges i marknadsföringen (7 § tredje stycket).

Marknadsföringsbestämmelsen innehåller fler informationskrav än motsvarande bestämmelse i nuvarande konsumentkreditlag även om de redan till viss del finns med i Konsumentverkets allmänna råd om konsumentkrediter (KOVFS 2004:6). Hur den effektiva räntan ska beräknas i olika situationer kommer att preciseras i en förordning. Kommissionen har under 2009 publicerat en studie där beräkningsgrunderna för den effektiva räntan utvecklas.³

Ny blankett med förhandsinformation

En av de stora nyheterna i den nya konsumentkreditlagen är att det introduceras en ny blankett för förhandsinformation, ”Standardiserad europeisk konsumentkreditinformation” (i fortsättningen benämnd SECCI).⁴ Blanketten ingår i direktivet som en särskild bilaga. SECCI innehåller en mängd informationspunkter vilka motsvaras av sammanlagt nitton informationskrav angivna i 8 §. Det rör sig om krav på att ange vilken slags kredit det rör sig om, kreditbeloppet, kreditränta, avgifter, det sammanlagda belopp som ska betalas, påföljder vid dröjsmål etc. Konsumenter som så önskar ska också kunna få ta del av ett utkast till kreditavtal, men kan inte kräva ett sådant utkast om kreditgivaren inte är intresserad av att ingå avtal med konsumenten.

Informationen ska lämnas i rimlig tid innan ett kreditavtal ingås. Med ”rimlig tid” menas att konsumenten ska ges tillräcklig tid för att sätta sig in i och överväga informationen. Det finns inget krav på att konsumenten måste lämna ett bankkontor eller att en elektronisk kommunikation måste avbrytas, så länge som konsumenten får rimlig tid på sig att ta del av förhandsinformationen.

SECCI ska tillhandahållas i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form⁵ som är tillgänglig för konsumenten. Formu-

³ ”Study on the calculation of the Annual Percentage Rate of charge for Consumer Credit agreements”, http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/study_APR_en.pdf

⁴ Standard European Consumer Credit Information Sheet. På svenska ”Standardiserad europeisk konsumentkreditinformation”. Bilaga II till direktivet.

⁵ Begreppet ”varaktig form” har samma innebörd här som i distans- och hemförsäljningslagen (2005:59).

läret kan exempelvis fyllas i som ett elektroniskt dokument, om det kan göras tillgängligt för konsumenten genom e-post, på en diskett, cd-romskiva eller liknande. Också en hemsida på Internet där informationen lagras kan uppfylla kraven, förutsatt att informationen med säkerhet bevaras i ursprungligt skick och i det enskilda fallet är tillgänglig för konsumenten så länge informationen är relevant. Om avtalet ingås genom distanskommunikation som inte tillåter att informationen ges i sådan form före avtalsslutet, t.ex. när kreditavtalet ingås via ett telefonsamtal eller genom utväxlande av sms-meddelanden, ska näringsidkaren ge konsumenten SECCI snarast efter det att avtalet har ingåtts. I konsumentkreditlagens 10 § införs också regler kring vilken information som ska lämnas vid telefonförsäljning.

För bolån görs ett viktigt undantag från kraven på förhandsinformation i 8 § fjärde stycket. För bostadskrediter finns en frivillig europeisk bolånekod om förhandsinformation. Bolånekoden har godkänts av Europeiska kommissionen, som den 1 mars 2001 utfärdade en rekommendation, C (2001) 477, om förhandsinformation som ska lämnas av långivare som erbjuder bostadslån. Bolånekoden har införts genom att en mängd enskilda institut har åtagit sig att följa koden. Detta har anmälts till EU-kommissionen som för ett register över de institut som antagit koden. I Sverige har flertalet kreditgivare åtagit sig att följa koden. Koden började tillämpas under hösten 2002. Mot denna bakgrund har lagstiftaren ansett att kravet på SECCI inte bör gälla för bostadskrediter. Lagstiftaren har dock valt att inte helt undanta bostadskrediter från lagens krav på förhandsinformation, mot bakgrund av att bolånekoden är frivillig, utan hänvisar i stället till vissa bestämmelser i marknadsföringsparagrafen, 7 § första stycket och andra stycket 1–4. Förhandsinformationen för bostadskrediter ska alltid innehålla: information om krediträntan, avgifter, den effektiva räntan, kreditbeloppet samt avtalets löptid. Eftersom dessa uppgifter också ska lämnas enligt bolånekoden bör dock denna kod vara tillräcklig.

Flera andra kredittyper undantas också från kraven på förhandsinformation i enlighet med 8 §. Undantagen framgår av 4 § och gäller s.k. fakturakrediter, vissa räntefria kontokrediter samt s.k. värdepapperskrediter. SECCI-blanketten har inte utformats med dessa krediter i åtanke, eftersom de faller utanför direktivets tillämpningsområde, varför det finns skäl att undanta dessa.

För kontokrediter som ska betalas tillbaka på uppmaning eller inom tre månader gäller enligt den föreslagna konsumentkreditlagen endast vissa av bestämmelserna om förhandsinformation, se 9 §. Direktivet innehåller särskilda regler om vilken förhandsinformation som ska lämnas för dessa kontokrediter och det har i direktivet utformats en särskild blankett som lagts i en bilaga till direktivet.⁶ Medlemsländerna får dock inte göra användandet av blanketten obligatorisk. Regeringen har därför ansett att det saknas anledning att vid genomförandet av bestämmelsen särskilt hänvisa till denna blankett. Det får lämnas till kreditgivarna att själva avgöra om de önskar använda blanketten.

En förklaringskyldighet introduceras

Av direktivets artikel 5.6 framgår att kreditgivaren och kreditförmedlaren ska ge de förklaringar som konsumenten behöver så att konsumenten ska kunna ta ställning till om ett kreditavtal passar hans eller hennes behov och ekonomiska situation. Förklaringskyldigheten kommer i den svenska konsumentkreditlagen att framgå av bestämmelsen kring god kreditgivningssed, 6 § andra meningen. Näringsidkaren ska, enligt denna bestämmelse, ta till vara konsumentens intressen med tillbörlig omsorg och ge de förklaringar som konsumenten behöver. Om en konsument efterfrågar det, ska näringsidkaren till exempel vara beredd att förklara förhandsinformationen närmare. Andra exempel som nämns i direktivet är att näringsidkaren ska förklara de föreslagna produkternas huvudsakliga egenskaper och de särskilda effekter som dessa kan ha för konsumenten. Förklaringskyldigheten innebär dock ingen skyldighet att lämna råd till konsumenten.

Hur kreditprövningen ska gå till preciseras

Redan av nuvarande konsumentkreditlag framgår att näringsidkaren ska pröva om konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra vad han eller hon åtar sig enligt avtalet. I kreditprövningsbestämmelsen har det nu, som en anpassning till direktivet, närmare

⁶ Europeisk konsumentkreditinformation, Bilaga III till direktivet.

preciserats hur kreditprövningen ska gå till.⁷ Av 12 § andra meningen kommer det därför att framgå att kreditprövningen ska grundas på *tillräckliga uppgifter* om konsumentens ekonomiska förhållanden. Med det avses att näringsidkaren måste samla in så många uppgifter att konsumentens betalningsförmåga för krediten i fråga kan bedömas, med en hög grad av säkerhet. I propositionen förklaras momenten i kreditprövningen närmare.⁸ Uppgifterna ska normalt alltid omfatta konsumentens inkomster och övriga kreditåtaganden. Ställs säkerhet för krediten behöver uppgifter inhämtas om denna. Flera uppgiftskällor kan behöva användas, t.ex. uppgifter från konsumenten, från en kreditupplysning, eller från en databas som förs av en myndighet. Vilka informationskällor som ska användas vid en viss kreditprövning får avgöras i förhållande till kravet på att prövningen ska grundas på tillräckliga uppgifter. Om näringsidkaren inhämtar en kreditupplysning, är den information som näringsidkaren då får, tillsammans med informationen från konsumenten, i allmänhet tillräcklig, naturligtvis beroende på hur fullständig och aktuell informationen i kreditupplysningen är.

En nyhet i förhållande till nuvarande lag är att också snabblånen kommer att omfattas av krav på kreditprövning eftersom det nu inte görs något undantag för krediter på små belopp eller med kort löptid.

Ibland kommer kreditgivaren och konsumenten överens om en ökning av en befintlig kredit. En ny kreditprövning behöver då bara göras om ökningen är väsentlig. Huruvida ökningen är väsentlig bör sättas i relation till kreditens storlek. I propositionen nämns dock att uppskattningsvis kan en ökning med mer än tio procent i allmänhet anses vara väsentlig. Är det fråga om en liten kredit bör också något större procentuella ökningarna kunna göras utan kreditprövning.

Om en kreditansökan inte beviljas, ska näringsidkaren underrätta konsumenten om orsaken till det. Av propositionen framgår att det inte finns något formkrav för hur konsumenten ska underrättas.⁹ Ett sätt för näringsidkaren att underrätta om uppgifter som inhämtats

⁷ Finansinspektionens och Konsumentverket har i allmänna råd utvecklat vad som bör ingå i en kreditprövning, se Finansinspektionens allmänna råd om krediter i konsumentförhållande (FFFS 2005:3) samt Konsumentverkets allmänna råd om konsumentkrediter (KOVFS 2004:6).

⁸ Prop. 2009/10:242 s. 99 ff.

⁹ Prop. 2009/10:242 s. 102.

från ett kreditupplysningsföretags databas kan vara att uppdra åt kreditupplysningsföretaget att lämna informationen. I så fall kan den anses lämnad genom den kreditupplysningskopia som ska skickas till en omfrågad person enligt 11 § kreditupplysningslagen (1973:1173).

I direktivet ingår också en artikel om att medlemsstaterna ska se till att kreditgivare från andra medlemsstater ska få tillgång till nationella kreditupplysningsregister. Regeringen nöjer sig här med att konstatera att det i svensk rätt inte finns någon bestämmelse som hindrar utländska kreditgivare från att inhämta kreditupplysningar från svenska kreditupplysningsföretag och ser därför inte några behov av att vidta några lagstiftningsåtgärder.

Kreditavtalet

Konsumentkreditdirektivet innehåller en utförlig uppräknig av vilka uppgifter som ska ingå i kreditavtalet. Vilka krav som ställs på avtalets innehåll framgår av 14 § andra stycket i nya konsumentkreditlagen. Jämfört med 1992 års konsumentkreditlag är kraven långt mer detaljerade. Det rör sig till stor del om samma uppgifter som anges i bestämmelsen om förhandsinformation men det tillkommer även krav på andra uppgifter såsom information om rätt till betalningsplan,¹⁰ begärda försäkringar, uppgifter om alternativ tvistlösning och behörig tillsynsmyndighet etc. Den nya lagens krav på avtalsinnehåll gäller inte för fakturakrediter, vissa kontokrediter eller värdepapperskrediter, se 4 §. För kontokrediter som ska betalas tillbaka på uppmaning eller inom tre månader gäller endast vissa av bestämmelserna, vilket framgår av 15 §.

Kravet på att ett kreditavtal ska ingås skriftligt och undertecknas eller signeras genom avancerad elektronisk signatur tas bort. Kreditavtalet ska i stället dokumenteras genom att nedtecknas i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form, 14 § första stycket. Liksom tidigare ska också konsumenten få en kopia av avtalet.

¹⁰ Konsumenten har rätt att utan kostnad få en s.k. betalningsplan vilket framgår av 16 §. Gäller dock ej för bostadskrediter.

Information om ränte- och avgiftsändringar

Konsumentkreditdirektivet medför att rutinerna för att informera konsumenter om ränteändringar kommer att förändras något. Enligt den nya ordningen kommer konsumenter som huvudregel att underrättas *innan* ändringen börjar gälla (19 §) medan det enligt 1992 års lag även kunnat ske genom annonsering i dagspress följt av ett meddelande i nästa avisering eller kontoutdrag till konsumenten. Informationen ska lämnas i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form. Beror en ändring enbart på en ändring i en offentliggjord referensränta ges parterna dock frihet att avtala om att informationen kan lämnas periodvis. Möjligheten att underrätta konsumenter genom annonsering i dagspress följt av meddelande finns dock kvar oförändrad när det gäller bostadskrediter.

Förutsättningar för att ändra avgifter får regleras i avtalet vilket följer av artikel 10.2 k i direktivet. Vid kontokrediter ska dock kreditgivaren underrätta konsumenten om en avgiftshöjning innan denna börjar gälla, 20 § andra stycket.

Det finns i lagen också vissa särbestämmelser som reglerar kreditformen ”överskridanden”, 20 § tredje stycket. För dessa krediter ska viss information om krediträntan och avgifter ges regelbundet till konsumenter. Överskridanden är i direktivets artikel 3 e definierat som en *underförstått accepterad* kontokredit genom vilken en kreditgivare tillåter en konsument att överskrida det aktuella saldot eller den överenskomna kreditgränsen på kontot. Bakgrunden till artikeln är att det i vissa EU-länder förekommer att konsumenter ges en tillfällig kredit på sitt lönekonto eller tillåts att överskrida en kreditgräns på sitt lönekonto, utan att det finns något uttryckligt avtal om det. Eftersom överskridanden inte är vanligt förekommande på den svenska kreditmarknaden kommer bestämmelsen förmodligen inte att få någon praktisk betydelse. Det bör dock uppmärksammas att bestämmelsen inte gäller vid s.k. övertrassering som innebär att konsumenten överskrider en kreditgräns *utan tillåtelse*.

Övriga bestämmelser i 1992 års lag som rör ränta och avgifter t.ex. i vilken mån räntesatsen får ändras till konsumentens nackdel (17 §) eller under vilka förutsättningar kreditgivare får ta ut avgifter för krediten (18 §) överförs oförändrade till den nya konsumentkreditlagen eftersom de inte regleras av direktivet.

Uppsägning av avtal med obestämd löptid

Artikel 13 i direktivet innehåller vissa bestämmelser om avslutande eller uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid, dvs. avtal som gäller tills vidare. Direktivets bestämmelser återfinns i 37 §, en ny bestämmelse som saknar motsvarighet i 1992 års lag. Konsumenten får när som helst säga upp ett kreditavtal med obestämd löptid. Har ingen uppsägningstid avtalats, ska avtalet upphöra att gälla omedelbart. Om en uppsägningstid har avtalats får den inte vara längre än en månad.

Kreditgivaren får säga upp ett kreditavtal med obestämd löptid bara om det har avtalats. Uppsägningstiden ska vara minst två månader. För kreditgivaren finns dock också formkrav för hur uppsägningen ska gå till. Uppsägningen ska ske i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten.

Bestämmelserna kring uppsägning av avtal med obestämd löptid ska inte gälla för fakturakrediter, vissa kontokrediter, bostadskrediter eller värdepapperskrediter.

Rätt till betalningsplan och kontoutdrag

Enligt artikel 10 i och j i direktivet har konsumenten rätt att utan kostnad få en ”amorteringsplan” respektive en sammanställning över när betalningar ska ske. Eftersom detta inte motsvaras av någon bestämmelse i 1992 års lag kommer en ny bestämmelse att föras in i konsumentkreditlagen, 16 §. Regeringen har dock undantagit bostadskrediter från rätten till betalningsplan. Bostadskrediter är ofta indelade i olika villkorsperioder och räntevillkoren och amorteringstakten ändras i och med att en ny villkorsperiod inträder, vilket motiverar att undantag görs.

I propositionen används begreppet ”betalningsplan” medan benämningen i departementspromemorian¹¹ till den nya konsumentkreditlagen var ”amorteringsplan”. I propositionen lämnas ingen förklaring till varför denna ändring skett. Det kan dock konstateras att begreppet ”amorteringsplan” riskerade att förväxlas med amorteringsplaner som regleras av lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. För dessa amorteringsplaner utgår ersättning i enlighet

¹¹ ”Ny konsumentkreditlag” Ds 2009:67.

med förordningen (1981:1057) om ersättning för inkassokostnader m.m. I och med att det nu införs ett eget begrepp, betalningsplan, i konsumentkreditlagen kan eventuella missförstånd kring terminologin undvikas.

För kontokrediter införs dessutom en ny skyldighet för kreditgivare att tillhandahålla kontoutdrag, 20 § första stycket. I bestämmelsen är det preciserat vilka uppgifter som ska framgå av kontoutdraget.

Förtidslösen av lån

Konsumenten har enligt 32 § rätt att betala sin skuld före den avtalade förfallotiden (förtidslösen). I konsumentkreditlagen införs en ny beräkningsmodell för kreditgivarens rätt till ersättning om konsumenten väljer att förtidslösa ett lån som löper med bunden ränta, 36 §. För att kreditgivaren ska ha rätt till ränteskillnadsersättning, måste det framgå av avtalet. I avtalet ska det också anges hur denna ersättning ska beräknas. Ytterligare en förutsättning är att räntan ska vara bunden när förtidsbetalningen sker.

Den beräkningsmodell som nu införs innebär att ränteskillnadsersättning ska utgå enligt en viss schablon, som anges i 36 § tredje stycket punkten 2. Är det ett år eller mer kvar av den avtalade kredittiden, får ersättningen till kreditgivaren uppgå till högst en procent av det förtidsbetalade beloppet. Är den kvarstående tiden kortare än ett år, får ersättningen uppgå till högst en halv procent av det förtidsbetalade beloppet. Ersättningen får dock aldrig vara högre än det belopp som konsumenten skulle ha betalat i ränta under den återstående tiden av kreditavtalets löptid, om förtidsbetalning inte hade skett.

För bostadskrediter gäller dock samma beräkningsmodell som i nuvarande konsumentkreditlag vilken, förenklat uttryckt, tar sikte på en jämförelse mellan räntan på krediten och räntan på statsobligationer eller statsskuldväxlar med visst i lagen angivet påslag, 36 § tredje stycket punkten 1 a och b. Det tidigare uttrycket att en kredit är "för bostadsändamål" har ersatts och numera är det i stället avgörande huruvida det finns panträtt eller motsvarande i fast egendom med mera, se avsnittet om Särskilt om bostadslån nedan.

Det finns också vissa utpekade undantag från kreditgivarens rätt till ersättning. Vid förtidsbetalning av kontokrediter ska kreditgivaren inte få någon ränteskillnadsersättning, men det blir sällan aktuellt i praktiken. Kontokrediter som ska återbetalas på uppmaning eller

inom tre månader är helt undantagna från reglerna om förtidsinlösen. Återbetalas en kredit på grund av en försäkring som garanterat återbetalningen, och täcker försäkringen inte ränteskillnadsersättning, har kreditgivaren inte heller rätt att ta ut ersättningen av konsumenten. Såsom i nuvarande lag utgår inte heller ränteskillnadsersättning för den del av räntan som motsvaras av en kreditgarantiavgift, när statlig kreditgaranti har lämnats och avgift tas ut för garantin.

Nuvarande konsumentkreditlags bestämmelser om på vilka grunder en kreditgivare kan kräva förtidsbetalning, vilka uppsägningstider som gäller m.m. har kunnat föras över till den nya konsumentkreditlagen utan påverkan av direktivet eftersom det inte finns regler som berör detta i direktivet.

Medlemsländerna gavs i direktivet möjlighet att i nationell lag införa en regel som innebär att kreditgivare får rätt till ränteskillnadsersättning bara om förtidsbeloppet överstiger ett visst tröskelvärde (tröskelvärdet får dock inte överstiga 10 000 euro). En annan regel som medlemsländerna kan välja att införa är att kreditgivaren undantagsvis får kräva högre kompensation än vad schablonberäkningen ger om kreditgivaren kan bevisa en högre förlust till följd av förtidsbetalningen. Regeringen har dock valt att inte införa några av dessa specialregler i svensk rätt.

Ångerrätt

En av de stora nyheterna i den nya konsumentkreditlagen är att en ångerrätt införs för flertalet krediter. Konsumenten ges rätt att ångra en kredit inom fjorton dagar genom att lämna eller sända ett meddelande om detta till kreditgivaren, 21 §. Meddelandet behöver inte vara skriftligt utan det räcker med ett telefonsamtal. Ångerfristen börjar löpa den dag då kreditavtalet ingås, eller den dag då konsumenten får del av avtalsvillkor och övrig information om det sker efter avtalstillfället, 22 §.

Om en konsument ångrar krediten ska kreditbeloppet betalas tillbaka inom 30 dagar från den dag då meddelandet lämnades, 24 § första stycket. Konsumenten ska också betala ränta för den tid som han eller hon förfogar över krediten. Kreditgivaren å sin sida måste betala tillbaka de avgifter som konsumenten har betalat med anledning av krediten, t.ex. uppläggningsavgiften. Återbetalningsskyldigheten gäller dock inte för avgifter som kreditgivaren har betalt

till ”det allmänna”, utan dessa får konsumenten stå för. Vad det är för slags avgifter utvecklas inte i förarbetena och är förmodligen något som främst får praktisk betydelse i andra EU-länder, 24 § andra stycket.

Ångerrätten gäller inte för bostadskrediter, fakturakrediter eller vissa kontokrediter. Anledningen till att bostadskrediter undantas är bland annat att en ångerrätt – till skillnad mot vad som är fallet vid en förtidsbetalning av kredit – inte skulle ge kreditgivaren någon rätt till ränteskillnadsersättning. Vid snabba och kraftiga förändringar på marknaden för bundna krediter skulle en ångerrätt kunna ge konsumenten ekonomiska motiv att ångra krediten för att ta ett nytt lån med en lägre bunden ränta. Kreditgivaren skulle då utsättas för en risk för att de återbetalade pengarna enligt det ursprungliga lånet inte kan omplaceras med en lika god avkastning som kreditgivaren räknade med vid avtalslutet och som ligger till grund för den egna finansieringen av utlåningen. Regeringen pekar därför på att en ångerrätt för bostadskrediter skulle kunna få negativa konsekvenser för den delen av kreditmarknaden. Konsumenten har ju dessutom alltid rätt att betala sin skuld i förtid.

Särskilda regler kring kreditförmedling

I 48 § regleras s.k. kreditförmedlare särskilt. En kreditförmedlare är en näringsidkare som, mot ersättning, erbjuder ett kreditavtal utan att själv vara kreditgivare, bistår en konsument innan ett kreditavtal ingås eller ingår ett kreditavtal som ombud för kreditgivaren. Kreditförmedlare ska, vid marknadsföring som riktas mot konsumenter, lämna information om huruvida förmedlingen sker i samarbete med viss kreditgivare eller är oberoende.

Kreditförmedlaren ska också informera konsumenten om avgifter som konsumenten ska betala till kreditförmedlaren för dennes tjänster. Dessutom ska kreditförmedlaren informera kreditgivaren om avgifterna. Avgifter får tas ut endast om informationen om dessa har lämnats till konsumenten i en handling eller i någon annan varaktig form.

I andra europeiska länder är det mycket vanligt förekommande med s.k. oberoende kreditförmedlare, som tar ut en avgift från konsumenten för att förmedla krediter. Det är denna avgift som enligt konsumentkreditlagens bestämmelser ska redovisas för såväl konsu-

menten som kreditgivaren, och alltså inte eventuell ersättning mellan en kreditgivare och en kreditförmedlare.

Särskilt om bostadslån

Ett av de viktigaste undantagen från konsumentkreditdirektivets tillämpningsområde är undantaget för bostadskrediter. Eftersom vår nuvarande svenska konsumentkreditlag reglerar såväl bostadskrediter som de flesta andra krediter har lagstiftaren valt att även fortsättningsvis reglera bostadskrediterna i samma lag, dock med vissa undantag eller specialregleringar som ansetts vara motiverade. Vid implementeringen av konsumentkreditdirektivet har flera EU-länder valt att helt eller delvis införa bestämmelserna i konsumentkreditdirektivet också för bostadskrediter.

I nuvarande konsumentkreditlag används uttrycket ”kredit för bostadsändamål” som begrepp. Den nya konsumentkreditlagen innehåller vissa särregler för *”en kredit som är förenad med panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller liknande rätt eller som är förenad med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet”*, 4 § fjärde stycket. Detta kan närmast ses som en ny definition av det som vardagligt benämns ”bolån” eller ”bostadskrediter”. Som fast egendom räknas också andelslägenheter. Med ”liknande rätt” avses t.ex. andel i bostadsförening. Ändringen innebär att det inte är nödvändigt att utreda och eventuellt föra bevisning om ändamålet med en viss kredit. I stället räcker det med att konstatera att säkerhet av ett visst slag har lämnats. Till exempel omfattas med den nya lagen situationen att en konsument belånar sin fastighet för att köpa en bil av begreppet.

Regeringen har också konstaterat att bostadskrediterna bör undantas från en del bestämmelser eller specialregleras. För bostadskrediter medges bland annat undantag från kravet att tillhandahålla förhandsinformationen i SECCI-blanketten, och det bör vara tillräckligt med information enligt den s.k. bolånekoden i stället. Vidare gäller inte heller kravet på att tillhandahålla en betalningsplan. Bestämmelserna om uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid är inte tillämpliga på bostadskrediter. Inte heller omfattas bostadskrediterna av ångerrätt. För bostadskrediter kan konsumenter på samma sätt som tidigare få information om ränteändringar genom annonsering i dagspress. Slutligen konstateras i propositionen att metoden för att beräkna ersättning vid förtidsbetalning av bostadskrediter inte bör

ändras. Sammantaget medför dessa undantag att bostadskrediterna inte kommer att påverkas i någon större omfattning av direktivet mer än till exempel beträffande informationskraven för marknadsföring samt kraven på upplysningar i kreditavtal.

Ny lagstiftning är dock att vänta. För närvarande pågår ett arbete inom EU som syftar till att lägga fram ett förslag till ett regelverk för bostadskrediter. I december 2007 presenterades en vitbok om bolån som underlag för eventuella regleringar. Bland syftena angavs att underlätta gränsöverskridande kreditgivning och öka kundernas förtroende. EU-kommissionen har sedan dess låtit genomföra en rad studier om bland annat kreditförmedlare, seniorlån, bolån från icke-kreditinstitut och kreditinformation över gränserna. Kommissionen har dessutom låtit göra en omfattande studie i syfte att anpassa bolånekoden till kundernas behov. Testgrupper med konsumenter har bland annat fått ta ställning till bolånekodens utformning i syfte att öka läsförståelsen.¹²

Konsumentkreditlagens förhållande till betaltjänstlagen och lagen om obehöriga transaktioner

En konsumentkredit kan ibland ingå som en del i ett annat slags avtal, t.ex. ett avtal om betaltjänster. Betaltjänster regleras av ett särskilt direktiv¹³ som har implementerats i svensk rätt genom en ny lag om betaltjänster samt en ny lag om obehöriga transaktioner med betalningsinstrument. Regeringen har i propositionen till den nya lagen om betalningsinstitut och betaltjänster konstaterat att de regler som uppställs i konsumentkreditlagen gäller före betaltjänstdirektivets bestämmelser.¹⁴ Detta får till följd att de regler som gäller exempelvis information till en konsument om villkorsändringar rörande räntor och avgifter som anges i 13 § i nuvarande konsumentkreditlagen (motsvaras av 19 § i den nu föreslagna lagen) är tillämpliga på de

¹² CONSUMER TESTING OF POSSIBLE NEW FORMAT AND CONTENT FOR THE ESIS ON HOME LOANS, FINAL REPORT: http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/credit/esis_report_en.pdf

¹³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/64/EG av den 13 november 2007 om betaltjänster på den inre marknaden och om ändring av direktiven 97/7/EG, 2002/65/EG.

¹⁴ Prop. 2009/10:220 s. 162 "Betaltjänster".

avtal som är såväl ramavtal enligt betaltjänstdirektivet som kreditavtal enligt konsumentkreditlagen. Lagen om betaltjänster trädde i kraft den 1 augusti 2010.

Den 1 augusti 2010 trädde också en ny lag om obehöriga transaktioner med betalningsinstrument i kraft. Lagen reglerar ansvaret för en obehörig transaktion med ett betalningsinstrument, t.ex. ett kontokort eller en bankdosa, och ersätter den tidigare 34 § i 1992 års konsumentkreditlag. Den nya lagen omfattar fler fall än tidigare i och med att den gäller transaktioner med alla typer av betalningsinstrument och inte endast kontokort. Lagstiftningen klargör vilka skyldigheter en kontohavare har vid användningen av ett betalningsinstrument och vad som gäller för betalningsansvaret vid obehöriga transaktioner. När det gäller obehöriga transaktioner där en personlig kod, t.ex. en pin-kod, har använts, ska kontohavaren stå för en självrisk om högst 1 200 kronor. Om kontohavaren genom grov oaktsamhet brutit mot sina skyldigheter, ska kontohavaren ansvara för hela beloppet. Är kontohavaren konsument, ska ansvaret dock vara begränsat till 12 000 kronor, utom i de fall då han eller hon handlat särskilt klandervärt. En kontohavare ska också ansvara för hela beloppet om kontohavaren inte inom viss tid underrättar betaltjänstleverantören om en obehörig transaktion.

Lagval

Konsumentkreditdirektivets övergripande syfte är att skapa goda förutsättningar för en inre marknad för konsumentkrediter över landsgränserna. En viktig fråga när det gäller gränsöverskridande avtal blir vilket lands lag som ska tillämpas på avtalet. Lagvalet fastställs genom internationellt privaträttsliga regler. Romkonventionen från år 1980 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser, som genomförts genom lagen (1998:167) om tillämplig lag för avtalsförpliktelser, har ersatts av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser, den s.k. Rom I-förordningen. Förordningen ska tillämpas på avtal som ingås efter den 17 december 2009 (artikel 28).

Som huvudregel utgår förordningen från att avtalsparterna har rätt att själva bestämma vilket lands lag som ska tillämpas på avtalsförhållandet (se artikel 3.1 och 3.2). För avtal mellan konsument och näringsidkare ska emellertid lagen i det land där konsumenten har

sin vanliga vistelseort gälla, enligt artikel 6.1. Det förutsätter dock att näringsidkaren antingen bedriver sin affärs- eller yrkesverksamhet i det land där konsumenten har sin vanliga vistelseort eller på något sätt riktar sådan verksamhet till det landet eller till flera länder, inbegripet det landet, och avtalet faller inom ramen för sådan verksamhet. Parternas val av tillämplig lag får inte medföra att konsumenten berövas det skydd som finns enligt tvingande regler i lagen i det land där han eller hon har sin vanliga vistelseort, artikel 6.2.

Förordningen är bindande för, och direkt tillämplig i, EU:s medlemsstater. Förordningen inverkar dock inte på tillämpningen av gemenskapsrättsliga bestämmelser som på särskilda områden fastställer lagvalsregler för avtalsförpliktelser. Konsumentkreditdirektivet innehåller en särskild bestämmelse om skydd mot avtalade lagvalsklausuler, artikel 23.4. Enligt konsumentkreditdirektivet ska medlemsstaterna se till att konsumenterna inte berövas det skydd som de ges genom att lagen i ett tredje land väljs som tillämplig lag på kreditavtalet, i det fall kreditavtalet har nära anknytning till en eller flera medlemsstater. Romförordningen är mer begränsad eftersom den endast säger att konsumenter inte får berövas det skydd som följer av tvingande regler i det land konsumenten har sin vanliga vistelseort. Mot denna bakgrund införs det en bestämmelse i den nya konsumentkreditlagen om att ett avtalsvillkor som anger att lagen i ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet ska tillämpas på kreditavtalet inte gäller i fråga om regler om kreditavtal, om den lag som gäller med bortseende från villkoret är lagen i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och den lagen ger konsumenten ett bättre skydd, 47 §.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Den nya konsumentkreditlagen föreslås i propositionen träda i kraft den 1 januari 2011. För kreditavtal som ingåtts *innan* den nya lagen trätt i kraft ska äldre bestämmelser gälla. Vissa bestämmelser ska dock tillämpas även på kreditavtal med obestämd löptid som har ingåtts före lagens ikraftträdande.

